

Puu- ja köögiviljasektor I kv 2012. aasta

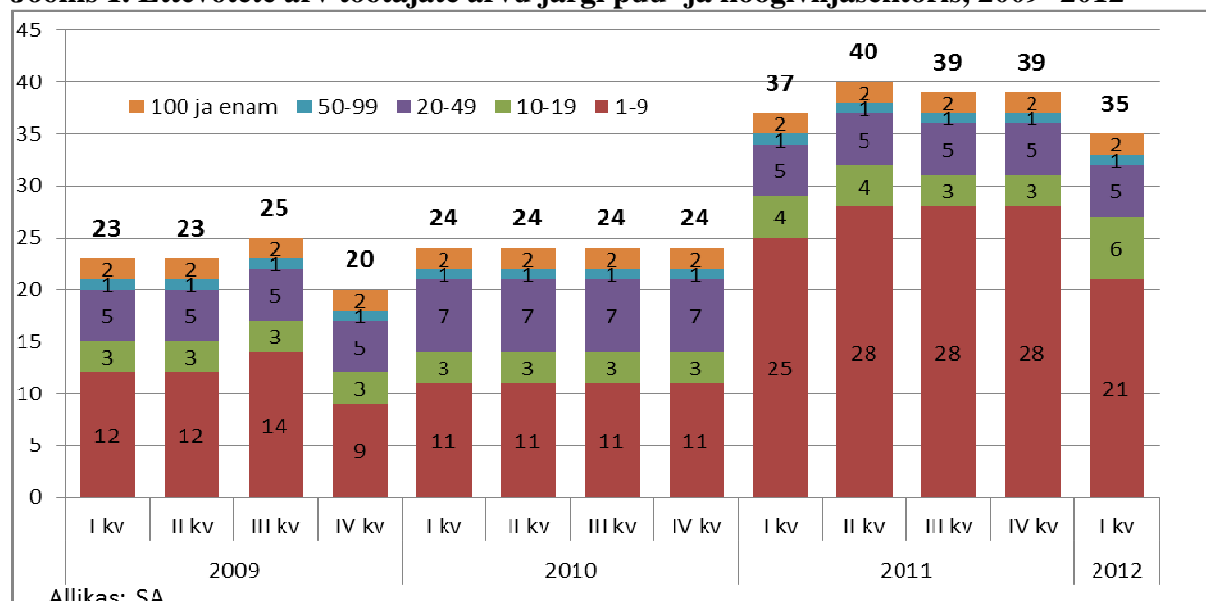
Puu- ja köögiviljatööstuse struktuur

Puu- ja köögiviljatööstuse ettevõtetena käsitletakse järgmisi ettevõtteid:

- ✓ kartuli töötlemise ja säilitamisega tegelevad ettevõtted
  - koorimine
  - kartulikrõpsude tootmine
  - kartulijahu ja – pulbri tootmine
  - eeltöödeldud külmutatud kartuli tootmine
- ✓ puu- ja köögiviljamahla tootvad ettevõtted
- ✓ puu- ja köögiviljatooteid valmistavad ettevõtted
  - peamiselt puu- ja köögiviljast valmistatud toidu tootmine
  - puu- ja köögiviljade külmutamine ja kuivatamine
  - džemmide, marmelaadide ja želeede tootmine

Eesti Statistikaameti (SA) kiirstatistika andmetel tegutses 2012. aasta I kvartalis puu- ja köögiviljasektoris 35 ettevõtet (ettevõtjat)¹. Kuigi ettevõtete arv 2012. aasta alguses veidi vähenes, pole see 2010. aasta tasemele tagasi langenud. Võrreldes eelmise kvartaliga tegutses puu- ja köögiviljasektoris neli ja eelmise aasta sama perioodiga võrreldes kaks ettevõtet vähem. Suurimad muutused on toimunud just väikeste, alla 20 töötajaga, ettevõtete arvus, kes konkurentsivõime kõige haavatavamad.

Joonis 1. Ettevõtete arv töötajate arvu järgi puu- ja köögiviljasektoris, 2009- 2012

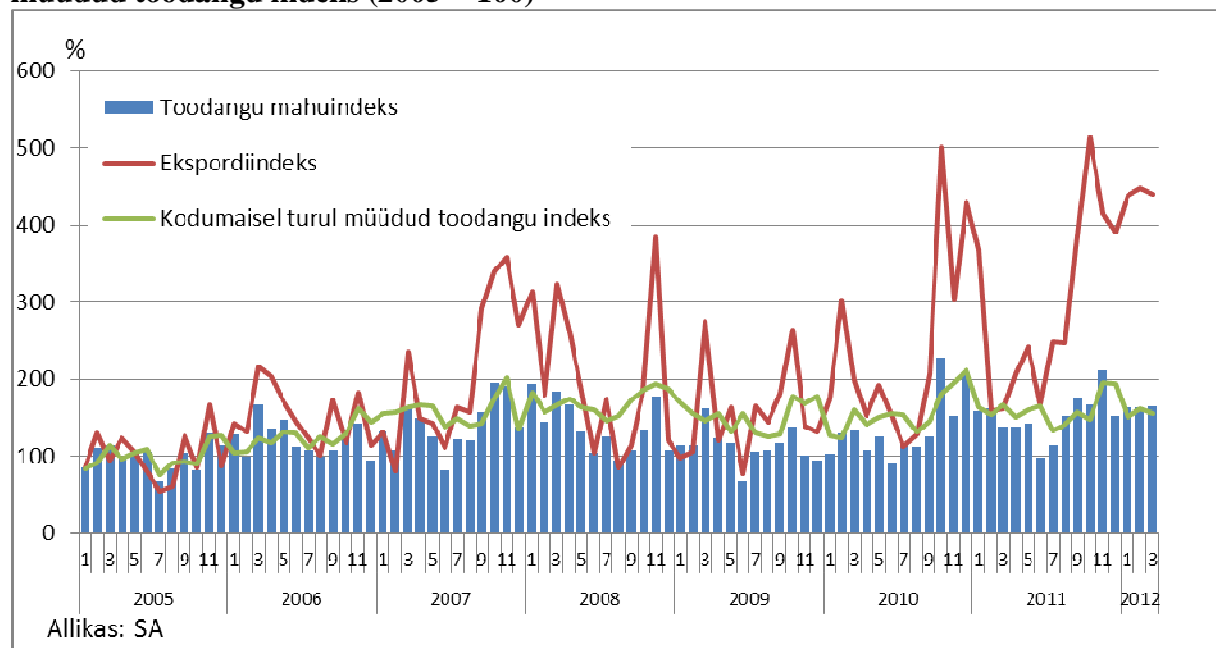
¹Ettevõtted, mis olid aruandeperioodil finantsmajanduslikult aktiivsed (käive, kulud jne)

Vaadates ettevõtteid töötajate arvu järgi, siis neist üle poole (60%) olid mikroettevõtted, kus töötas kuni üheksa inimest.

Positsioon majanduses

Eesti majandus kasvas 2011. aastal hoogsalt, kuid prognooside kohaselt² 2012. aastal majanduskasv aeglustub. Kasvuhoo vähenemine tuleneb ebasoodsast väliskeskkonnast. Eesti majanduse sõltuvust välistingimustest tõestab asjaolu, et just eksporditulude kasvu toel hakkas majandus peale kriisi taas kasvama. Alates 2010. aasta lõpust on puu- ja köögiviljasektori toodangumahud sise- ja välisnõudluse toel suurenenud.

Joonis 2. Puu- ja köögiviljasektori toodangu mahuindeks, ekspordi- ja kodumaisel turul müüdud toodangu indeks (2005 = 100)

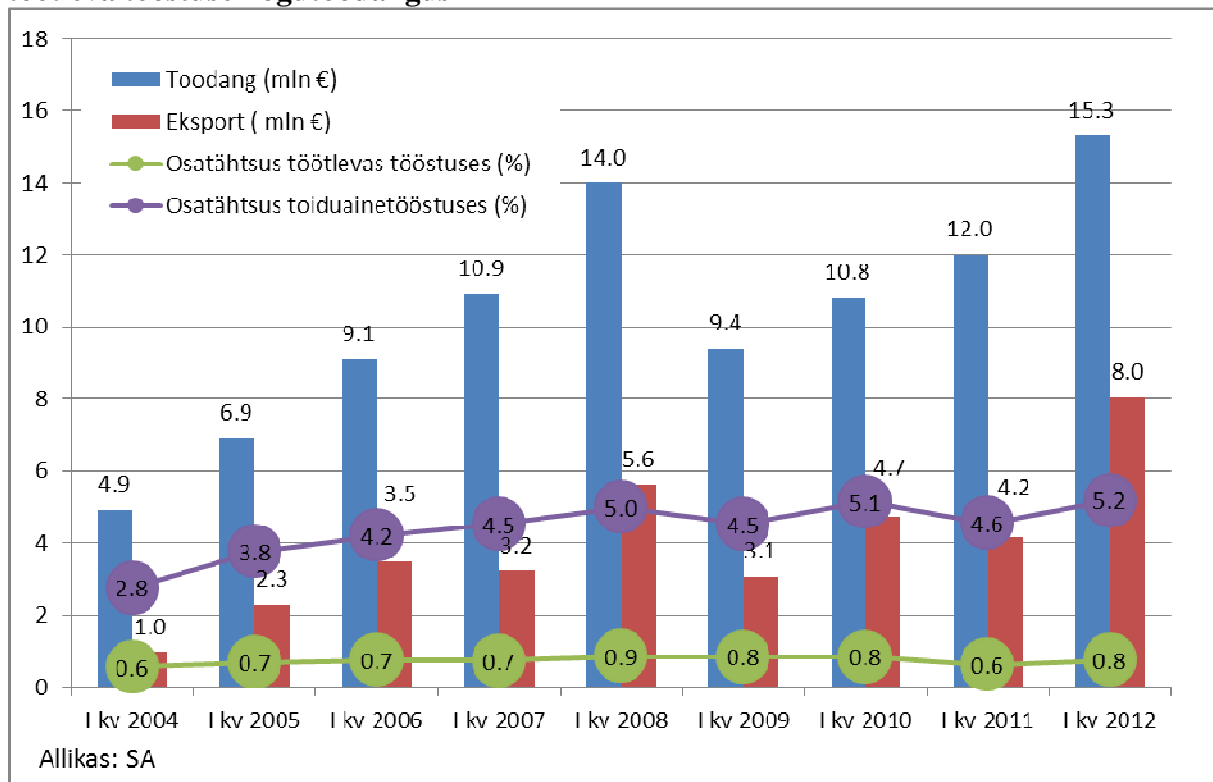
ESA kiirstatistika andmetel toodeti puu-ja köögiviljasektori poolt 2012. aasta I kvartalis ~15 miljoni euro eest toodangut, millest üle poole (52%) eksporditi. Eelneva aasta sama perioodiga võrreldes suurenes toodangu rahaline väärtus 28%. Eelneva aasta sama perioodiga võrreldes suurenes oluliselt ka eksport – 92%.

Puu- ja köögiviljasektori toodangu osakaal moodustas 2012. aasta I kvartalis toiduainetööstuse kogutoodangust 5,2% ehk 0,6 protsendipunti rohkem kui eelneval aastal samal ajal. Puu- ja köögiviljasektori osakaal töötleva tööstuse kogutoodangus oli 0,8% ning tõusis 0,1 protsendipunkti 2011. aasta I kvartaliga võrreldes.

² Eesti Pank. Majandusprognoos aastateks 2012 – 2014.

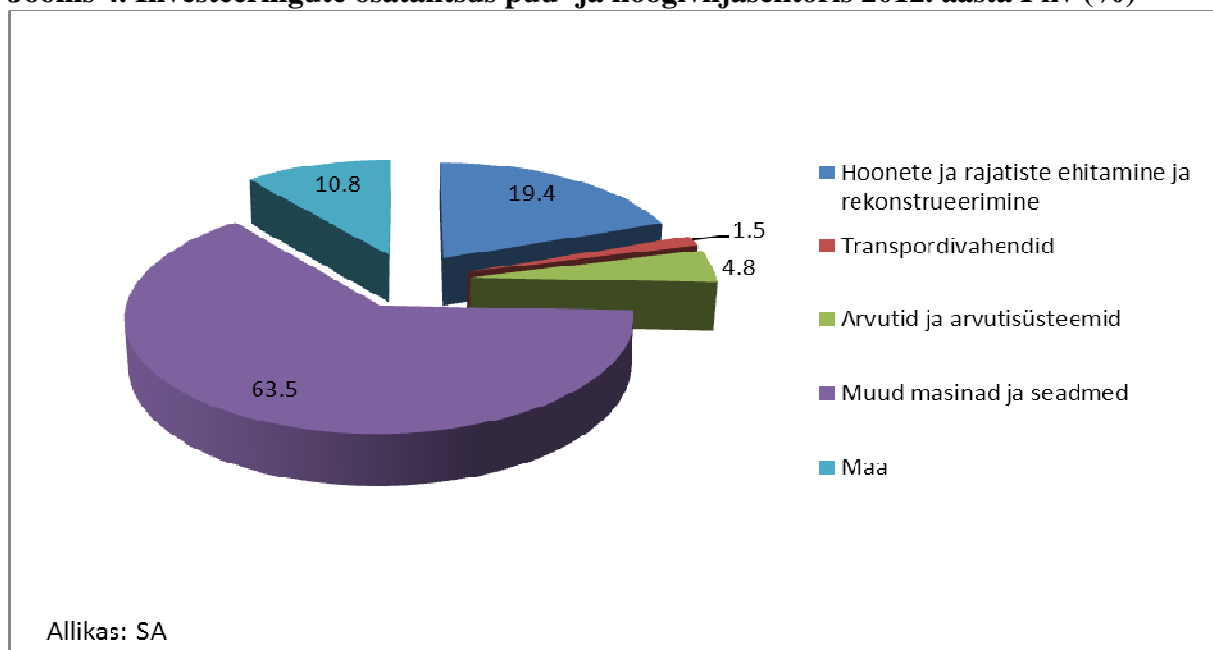
http://www.eestipank.info/pub/et/dokumendid/publikatsioonid/seeriad/ylevaade/2012_01/3_112.pdf?ok=1
(20.08.2012)

Joonis 3. Puu- ja köögiviljasektori toodang ja eksport (mln €), osatähtsus toiduaine- ja töötleva tööstuse kogutoodangus

Konkurentsivõime tugevdamiseks ja majanduse arenguks on väga oluline jätkuv investeerimine tootmistehnoloogia moderniseerimisse. Eesti Panga andmetel on ettevõtjate laenuaktiivsus suurenenud, mis kajastub kasvanud **investeeringute** mahtudes. Investeeringute suurenemist toetab ettevõtete kasumlikkuse ja käibe kasv.

Joonis 4. Investeeringute osatähtsus puu- ja köögiviljasektoris 2012. aasta I kv (%)

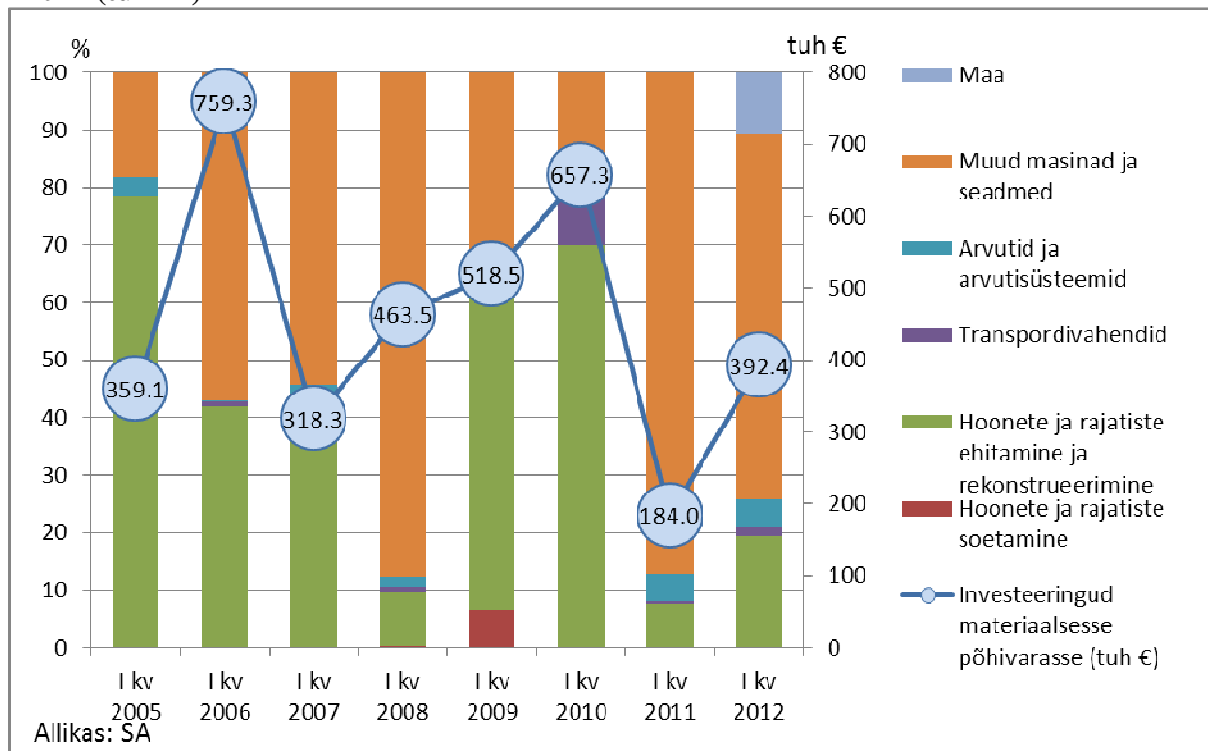

Puu- ja köögiviljasektor investeeris 2012. aasta I kvartalis materiaalsesse põhivarasse 392,4 tuhat eurot, mida on 2,1 korda (+208,4 tuh €) rohkem kui 2011. aasta I kvartalis. Kõige rohkem investeeriti 2012. aasta I kvartalis masinatesse ja seadmetesse, kokku 249,0 tuhande euro väärtuses, mis moodustas kogu materiaalsesse põhivarasse tehtud investeeringutest 63,5%. Hoonete ja rajatiste ehitamise ja rekonstrueerimisse investeeriti 76,3 tuhat eurot (19,4%), maasse 42,3 tuhat eurot (10,8%), arvutitesse 19,0 tuhat eurot (4,8%) ning transpordivahenditesse 5,8 tuhat eurot (1,5%). Hoonete rajamise ja soetamise 2012. aasta I kvartalis ei investeeritud.

Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenesid 2012. aasta I kvartalis kõige enam investeeringud masinatesse ja seadmetesse (+88,2 tuh €) ning hoonete ja rajatiste ehitamise ja rekonstrueerimisse (+62,5 tuh €).

Investeerimisaktiivsus ei ole saavutanud kriisieelset taset, kuid suur huvi riigi poolt pakutavate toetusmeetmete suhtes tõestab ettevõtete soovi investeerida.

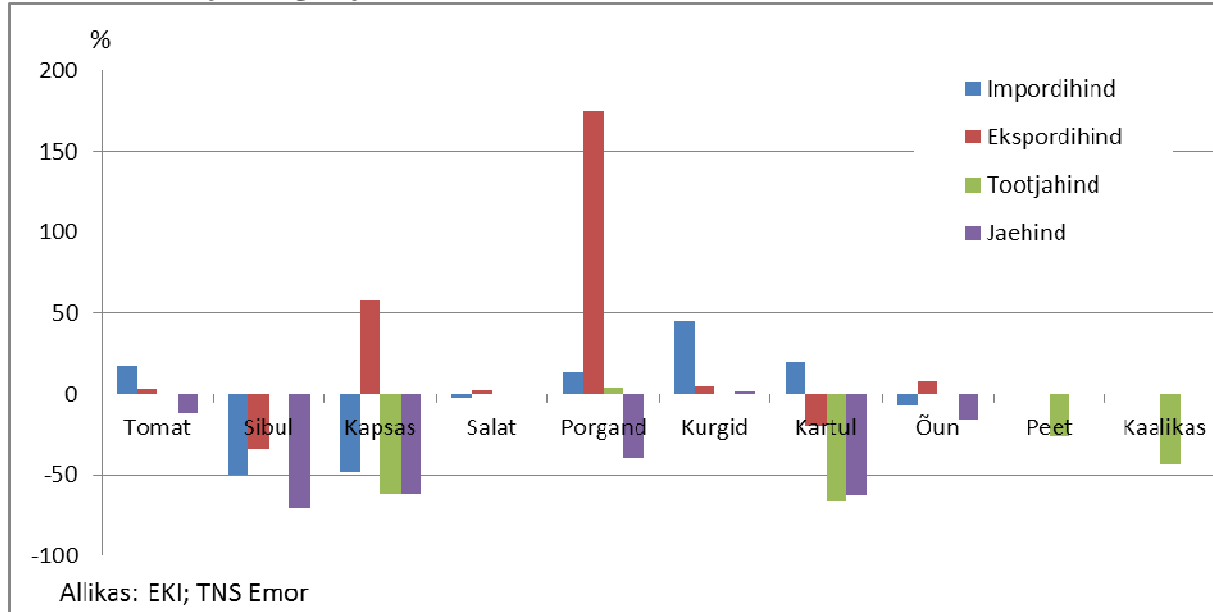
Joonis 5. Puu- ja köögiviljasektori investeeringud materiaalsesse põhivarasse I kv; 2004–2012 (tuh €)

Köögivilja ja kartuli hinnad Eestis

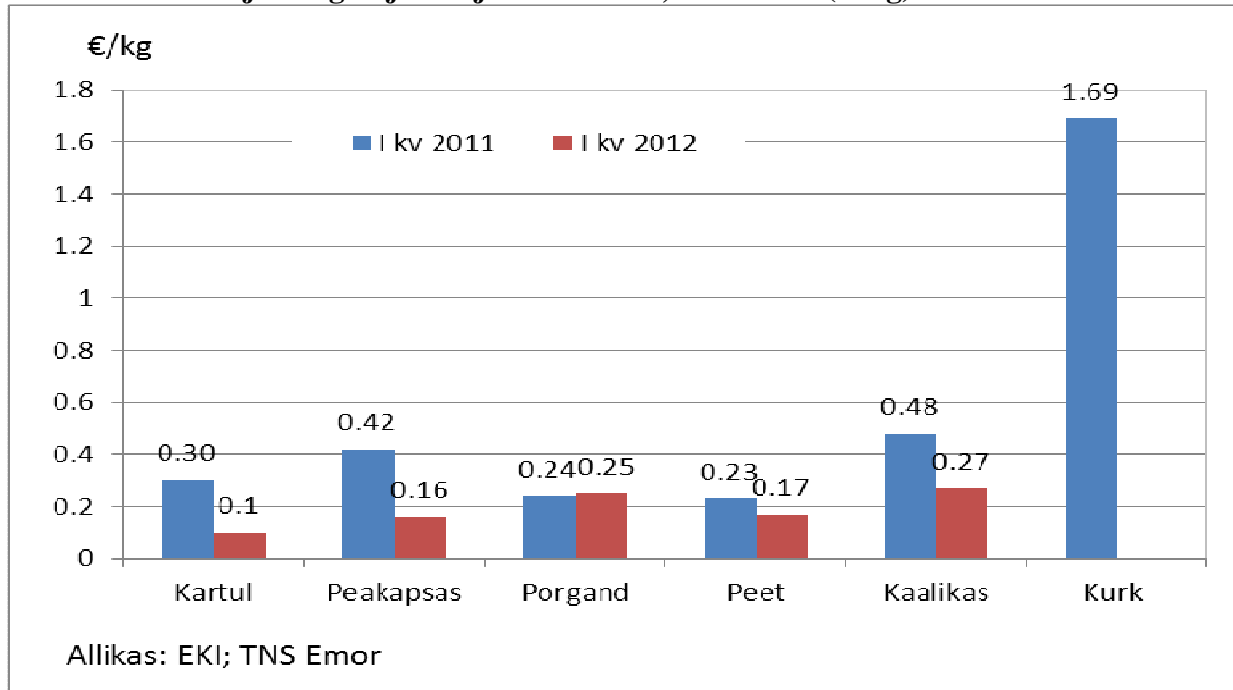
Köögivilja hind on väga kõikum, sõltudes nii saagist kui ka kõrvalturgudel toimuvast. 2012. aasta alguses olid köögiviljade hinnad madalamad võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Hea hinna ootuses suurendasid põllumehed 2011. aasta kevadel köögivilja kasvuala ja sügisel koguti suurepärase saak. Samas oli hea köögiviljasaak ka meie olulisel ekspordipartneril – Venemaal. Välisnõudluse vähenemise tulemusel ületas pakkumine nõudlust, mis viis hindade langemiseni.

Joonis 6. Puu- ja köögivilja hinna muutus (%) (I kv 2011. aasta =100)

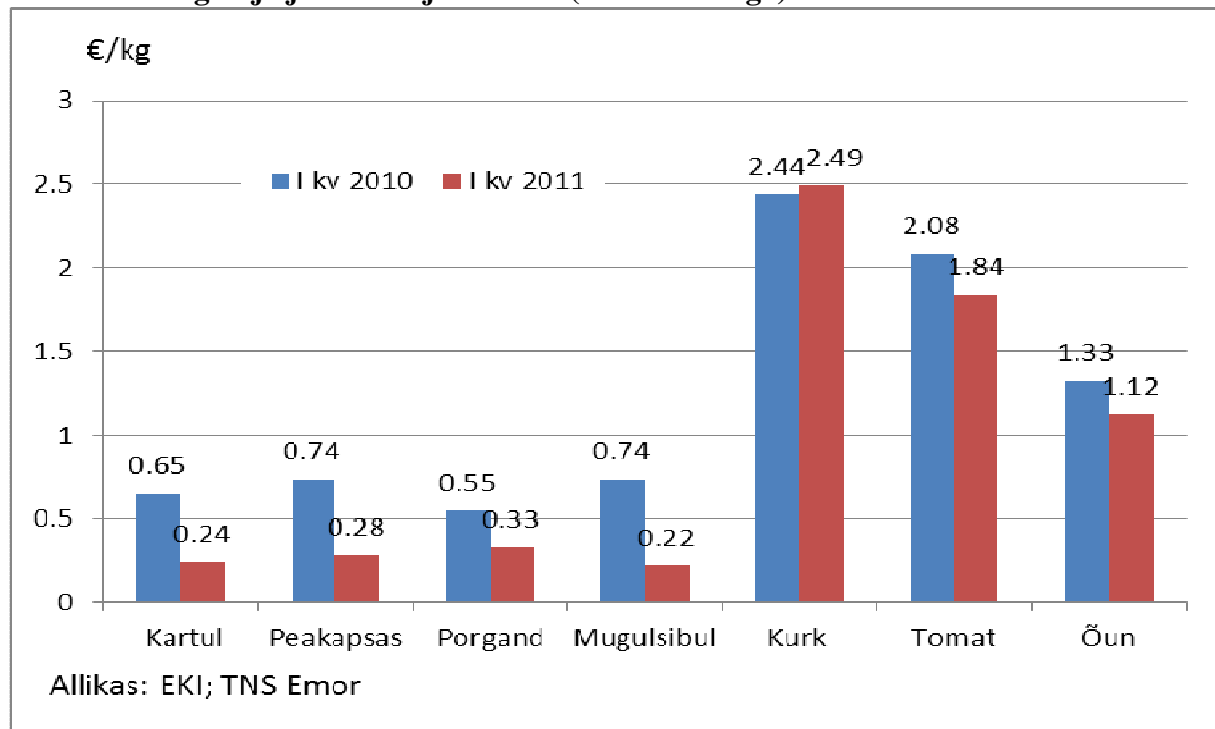
Võrreldes 2012. aasta I kvartali keskmiseid **tootjahindu** eelmise aasta sama ajaga, siis kõige enam odavnes kartul (-66,7%), kaalikas (-43,8%) ja kapsas (-61,9%), vähem langes peedi (-26,1%) hind. Väikese hinnatõusu tegi porgand (+4,2%).

Joonis 7. Kartuli ja köögivilja tootjahinnad I kv; 2011-2012 (€/kg)

Jaekaubanduses toimusid samuti hinnamuutused. Võrreldes eelneva aasta sama ajaga odavnes 2012. aasta I kvartalis kõige enam sibul (-70,3%), veidi vähem kartul (-63,1%), kapsas (-62,2%), õun (-15,8%) ja tomat (-11,5%). Samal ajal kallinesid kurgid (+2,0%).

Joonis 8. Köögivilja ja kartuli jaehinnad (käibemaksuga)

Köögivilja väliskaubandus

Köögivilja imporditi 2012. aasta kolme esimese kuuga 4,4 tuhat tonni. 2011. aasta hea köögiviljasaagi tulemusel vähenes 2012. aasta I kvartalis köögivilja sisseveo maht 18,8% (-1,0 tuh t) võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Rahalises väärtuses imporditi 2012. aasta I kvartalis köögivilja 3,9 miljoni euro eest. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga vähenes köögiviljade sisseveo väärtus 18,8% (-0,9mln €).

Tomatit imporditi 2012. aasta I kvartalis Eestisse 1,6 tuhat tonni ehk 0,4% rohkem kui eelmisel aastal samal perioodil. Sisse toodud tomatid olid 14,3% odavamad eelmise aasta sama perioodiga võrreldes. Tomatil on kõige suurem osatähtsus köögivilja impordis (36,1%). Suurem osa sisseveetavatest tomatitest toodi sisse Lätist (33,9%), Prantsusmaalt (27,5%) ning Hollandist (26,9%).

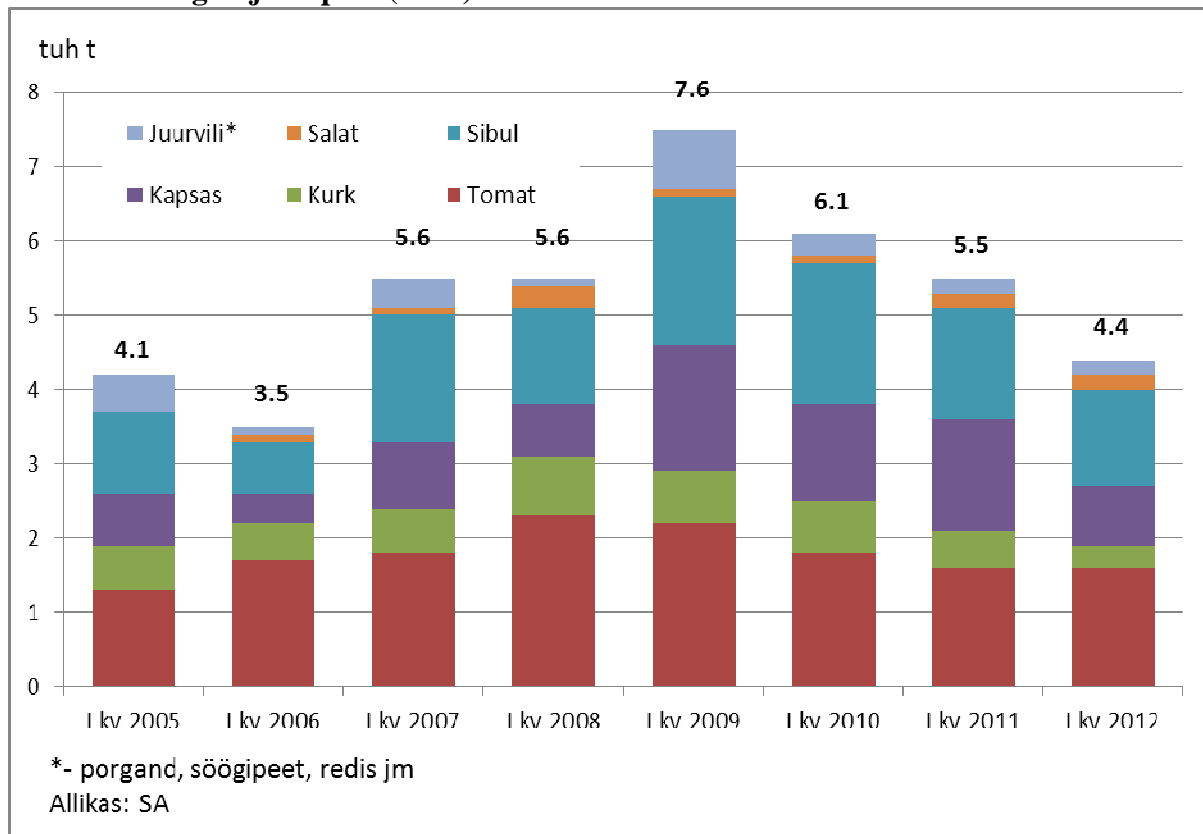
Sibulat veeti 2012. aasta kolme esimese kuuga sisse 1,3 tuhat tonni, mis oli 36,0% vähem kui eelmisel aastal samal ajal. Imporditud sibul kallines eelmise aasta sama ajaga võrreldes 97,4%. Sibula osatähtsus köögivilja impordis oli (29,7%). Sibulat veeti Eestisse põhiliselt Poolast (43,8%), Hollandist (29,4%) ning Lätist (17,4%).

Kurki toodi Eestisse 2012. aasta I kvartalis 319,0 tonni, mis oli 38,0% vähem kui eelmisel aastal samal ajal. Imporditud kurgid odavnesid 31,6%. Kurgi osakaal imporditavas köögiviljas oli 7,2%. Kurki imporditi kõige enam Lätist (68,1%), Hispaaniast (17,6%) ning Hollandist (8,9%).

Kapsast veeti sisse 2012. aasta kolme esimese kuuga 825 tonni ehk 44,9% vähem kui eelmisel aastal sama ajaga. Kapsa osatähtsus imporditavas köögiviljas oli 18,7%. Imporditav kapsas kallines keskmiselt 93,0%.

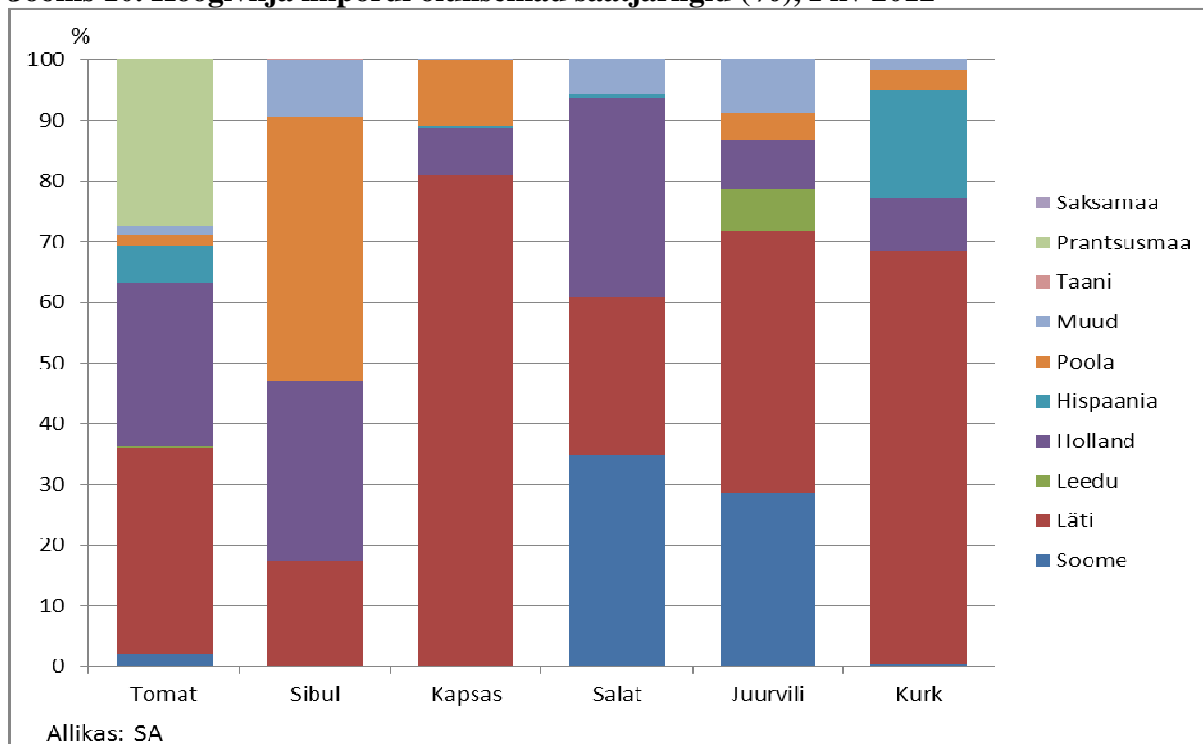
Enamus sisseveetavast kapsast toodi Lätist (81,1%), Poolast (10,8%) ja Hollandist (7,7%).

Joonis 9. Köögivilja import (tuh t)

Salatit imporditi 2012. aasta kolme kuuga 183,1 tonni ehk 1,9% rohkem kui eelmisel aastal samal ajal. Sisseveetav salat odavnes 2,2%. Salati osatähtsus köögivilja impordis oli 4,1%. Enamus lehtsalatist imporditi Soomest (34,8%), Hollandist (33,0%) ning Lätist (25,9%).

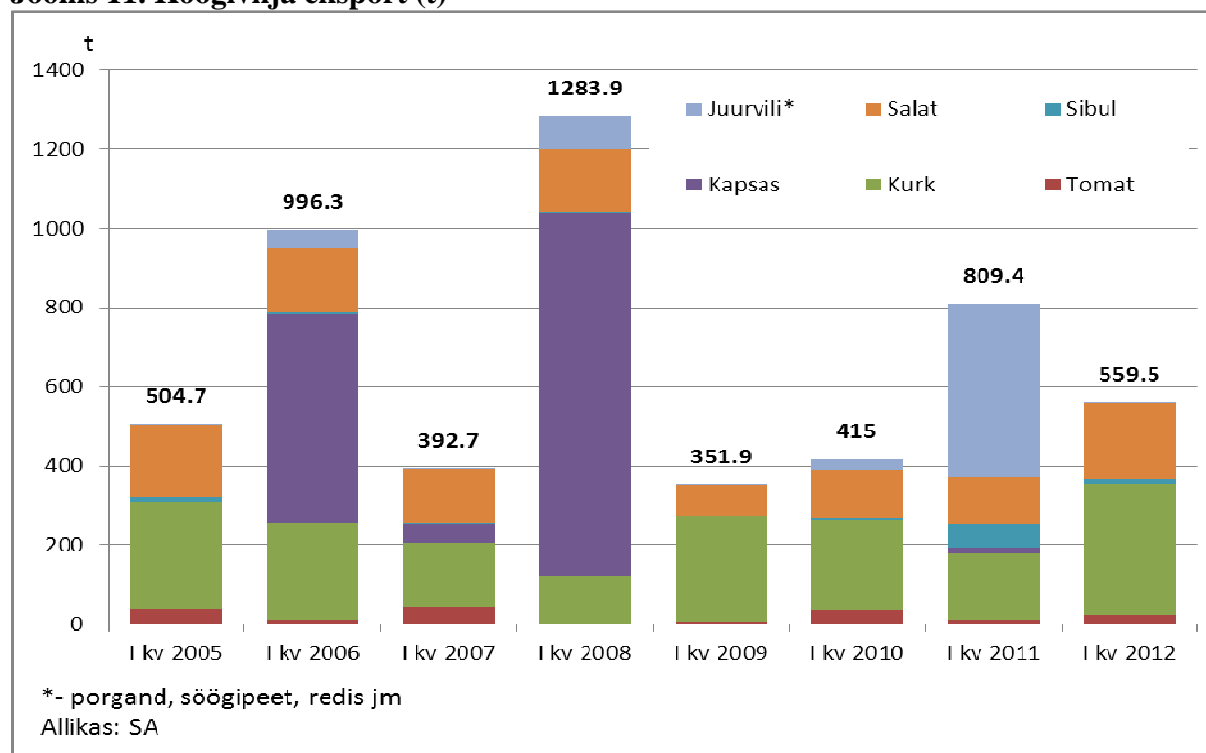
Joonis 10. Köögivilja impordi olulisemad saatjariigid (%), I kv 2012

Juurvilja³ imporditi 2012. aasta I kvartalis 187,9 tonni ehk 12,1% vähem kui eelmisel aastal samal perioodil. Sisse veetav juurvili oli 14,6% kallim võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Põhiliselt imporditi neid Lätist (43,2%), Soomest (28,5%) ning Itaaliast (8,5%).

Köögivilja eksporditi 2012. aasta kolme esimese kuuga 559,5 tonni. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga vähenes köögivilja ekspordi maht 30,9% (-249,9 t). Ekspordimahu suur vähenemine tulenes eelkõige kõrgest võrdlusbaasist. 2011. aastal kasvas hüppeliselt juurvilja ja sibula eksport Venemaale, kus põua tõttu ikaldus saak. Rahalises väärtuses veeti 2012. aasta I kvartalis köögivilja välja 837,1 tuhande euro väärtuses, millest 81,9% olid Eesti päritolu. Samal ajal köögivilja väljaveo rahaline väärtus suurenes 2012. aasta I kvartalis 33,2% ehk 208,6 tuhat eurot võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

Joonis 11. Köögivilja eksport (t)

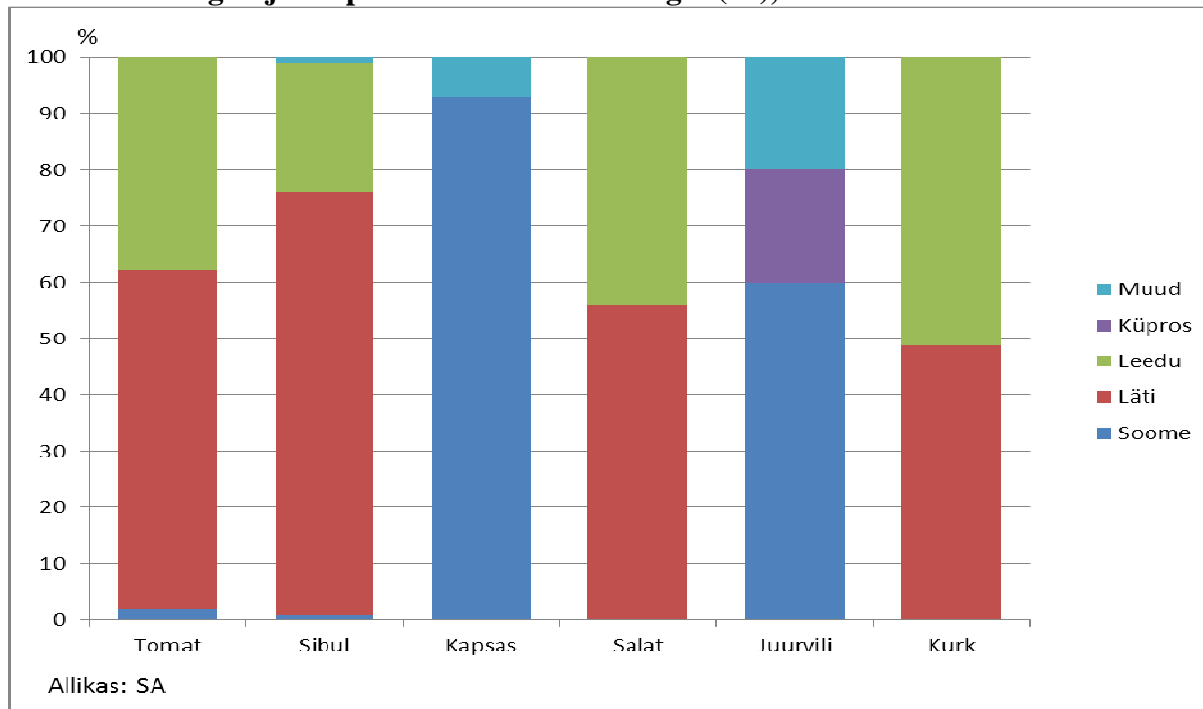
Tomatit eksporditi 2012. aasta kolme esimese kuuga 22,4 tonni, mis moodustas 4,0% köögivilja ekspordimahust. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes 2012. aasta I kvartalis tomati väljavedu ~2 korda. Välja veetavad tomatid kallinesid keskmiselt 3,0% võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Põhilised tomati väljaveo sihtriigid olid Läti (60,3%), Leedu (37,9%) ning Soome (1,8%).

Kurki veeti 2012. aasta I kvartalis Eestist välja 330,4 tonni sh Eesti päritolu 306,3 tonni (92,7%). Kurgi osakaal kogu köögivilja ekspordimahust moodustas 59,1%. Võrreldes eelmise aastaga suurenes kurgi väljavedu ~2 korda. Kurgi väljaveo keskmine hind kallines 5,1%. Olulisemad kurgi väljaveo sihtriigid on Leedu (51,3%) ning Läti (48,6%).

³ Porgand, söögipeet, redis jm juurvili

Joonis 12. Köögivilja ekspordi olulisemad sihtriigid (%), I kv 2012

Kapsast eksporditi 2012. aasta kolme esimese kuuga 1,4 tonni, mida oli 12 korda vähem kui eelmisel aastal samal perioodil. Kogu väljaveetav kapsas oli Eesti päritolu. Kapsa väljaveedu moodustas 2012. aasta I kvartalis köögivilja ekspordimahust 0,3%. Ekspordihind kallines 2012. aasta I kvartalis 57,4% võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Kapsa väljaveo olulisemaks sihtriigiks oli Soome (92,9%).

Sibulat veeti 2012. aasta esimese kolme kuuga Eestist välja 11,8 tonni, mida oli ~5 korda vähem kui eelneval aastal samal ajal. Väljaveetavast sibulast 99,8% oli Eesti päritolu. Sibul moodustas köögivilja väljaveost 2,1%. Sibula väljaveohind odavnes keskmiselt 33,9%. Sibulat eksporditi põhiliselt Läti (75,4%) ja Leetu (22,9%).

Salatit eksporditi 2012. aasta I kvartalis 193 tonni, millest 84,0% oli Eesti päritolu. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenes lehtsalati väljaveo maht 38,4%. Välja veetav lehtsalat kallines keskmiselt 2,6% võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Lehtsalati väljaveedu moodustas köögivilja ekspordimahust 34,5% ning olulisemad sihtriigid olid Läti (56,0%) ja Leedu (44,0%).

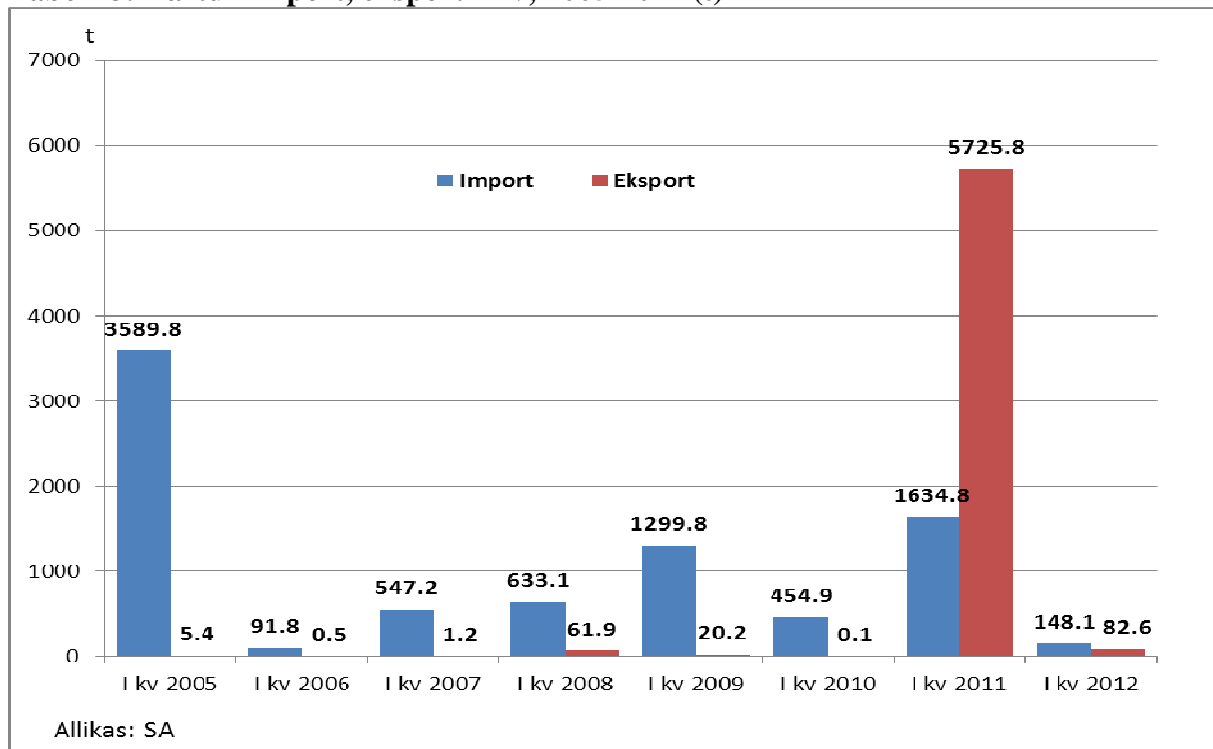
Juurvilja eksporditi 2012. aasta esimese kolme kuuga 0,5 tonni, võrreldes eelmise aasta sama perioodiga 873 korda (-436,2 t) vähem, moodustades köögivilja väljaveost 0,1%. Väljaveetavast juurviljast 40% oli Eesti päritolu. Juurvilja keskmised ekspordi hinnad suurenesid 2,7 korda eelmise aasta I kvartaliga võrreldes. Juurvilja ekspordi olulisem sihtriik oli Soome (50,0%).

Kartuli väliskaubandus

2012. aasta I kvartalis **imporditi** kartulit Eestisse 148,1 tonni, mida oli 11 korda vähem kui eelmisel aastal samal ajal. Rahalises väärtuses veeti kartulit Eestisse 67,4 tuhande euro eest. Imporditava kartuli hind suurenes keskmiselt 19,4% võrreldes eelmise aasta sama ajaga.

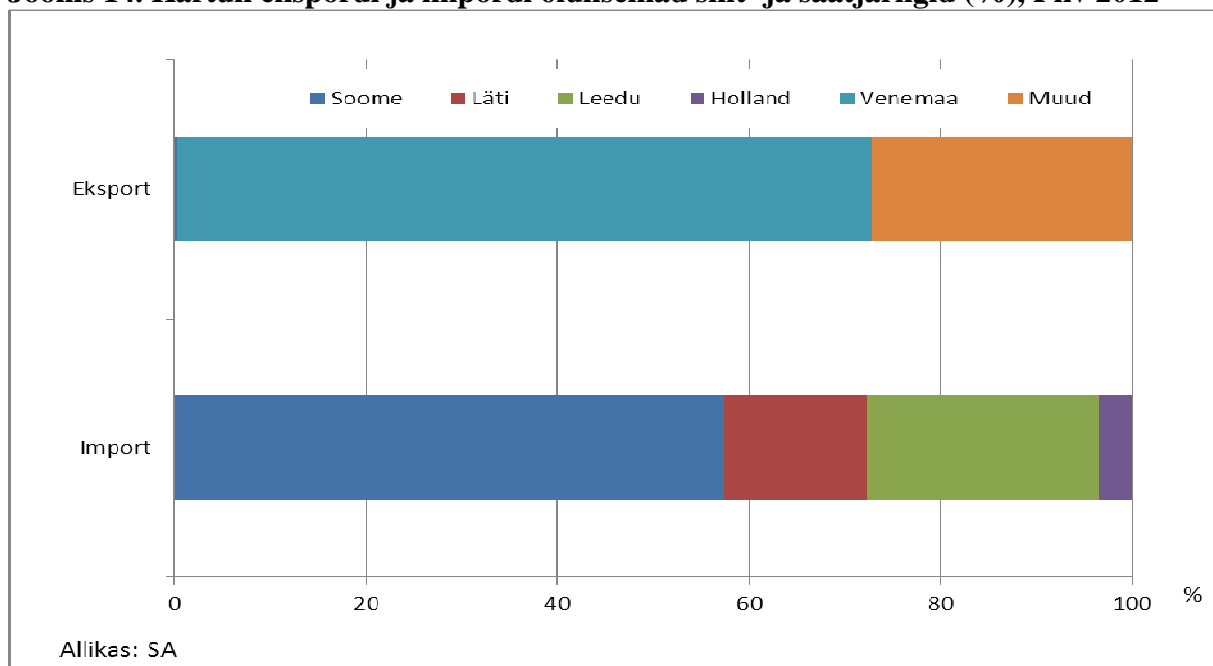
2012. aasta I kvartalis toodi suurem osa sisseveetavast kartulist Soomest (57,4%), Leedust (24,2%) ning Lätist (14,9%).

Tabel 13. Kartuli import, eksport I kv; 2005-2012 (t)

Kartulit **eksporditi** 2012. aasta kolme esimese kuuga 82,6 tonni, mida oli 69 korda vähem võrreldes eelmise aasta sama perioodiga. Väljaveetavast kartulist 24,7% oli Eesti päritolu. Rahalises väärtuses veeti kartulit Eestist välja 20,5 tuhande euro eest. Eksporditava kartuli hind vähenes keskmiselt 19,7% võrreldes eelmise aasta sama ajaga. Kartuli väljaveo peamine sihtriik oli Venemaa (72,6%).

Joonis 14. Kartuli ekspordi ja impordi olulisemad siht- ja saatjariigid (%), I kv 2012

Puu- ja köögivilja tootmine ja töötlemine maailmas

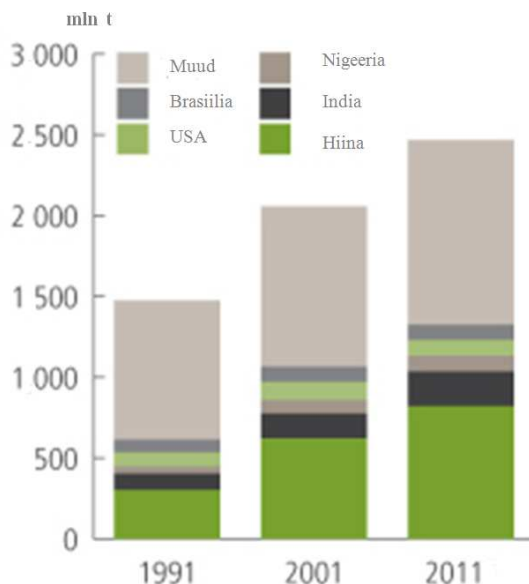
Puu- ja köögiviljad on organismile väga olulised tervisliku ja tasakaalustatud toitumise seisukohalt, olgu nad siis üks söögikorra osa või lihtsalt vahepala. Nad annavad meile vitamiine, mineraale ja kiudaineid.

Puu- ja köögivilja tootmine ja tarbimine maailmas on alates 1980ndast aastast oluliselt kasvanud. Põhjuseid on mitmeid - rahvastiku kasv suurendab nõudlust töödeldud puu- ja köögivilja järele ning see omakorda tõstab toodangu mahtusid, suureneb nõudlus mugava valmistoidu järele ning kasvab inimeste teadlikkus tervislikust toitumisest. Terviseteadlik tarbija valib suhkruvabasid tooteid, eriti ELis, Austraalias ja Põhja- Ameerikas. Enamus puu- ja köögivilja tootmise ja töötlemise kasvust tuleneb Hiinast, samas kui paljudes riikides tarbitakse elaniku kohta vaid miinimum WHO (*World Health Organization*) poolt soovitatud puu- ja köögivilja kogusest.

FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) prognooside kohaselt ületab maailma puu- ja köögivilja **toodangu** maht 2015. aastaks 690 miljoni tonni taseme, mis on 5% kõrgem 2010. aastaga võrreldes.

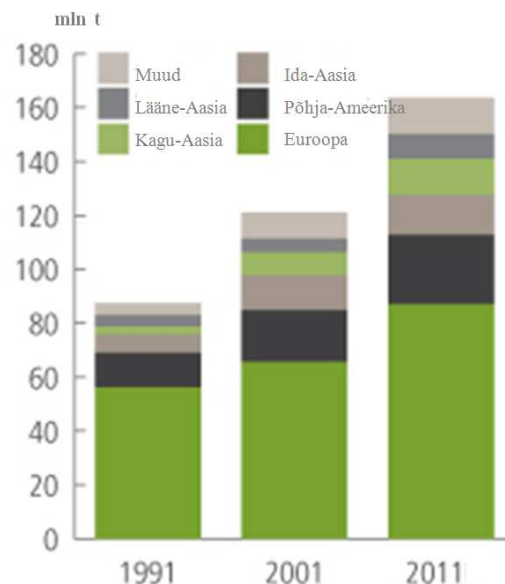
Viimase kümne aasta jooksul on maailma puu- ja köögiviljakasvatuse 1/3 võrra kasvanud. Hiina on märkimisväärselt suurendanud oma tootmisvõimsust tüüpiliste kõrge väärtusega ja tulususega kultuuride kasvatamisel, mida toetab kasvav sisetarbimine ja ekspordivõimaluste ära kasutamine.

Joonis 15. Puu- ja köögivilja toodang maailmas (mln t)

Allikas: IBISWorld

Joonis 16. Puu- ja köögivilja import maailmas (mln t)

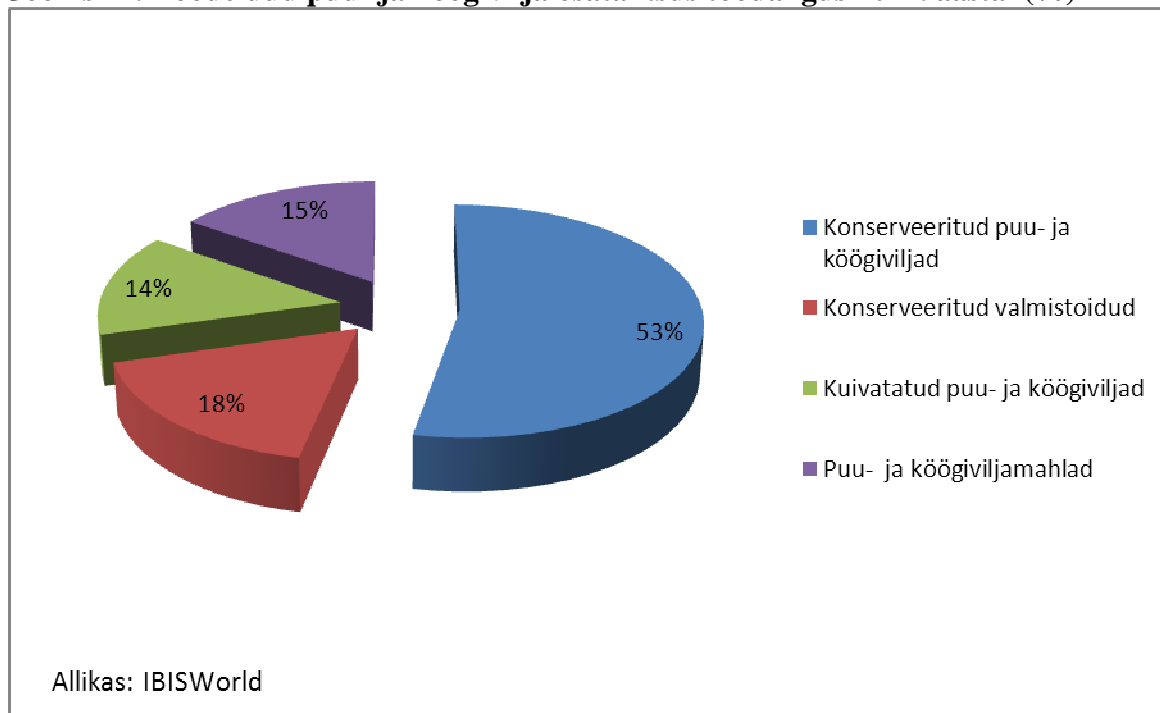

Allikas: IBISWorld

Maailma puu- ja köögivilja **kaubandus** on laienemas tänu paranenud turundusele ja transpordi/ladustamise tehnoloogia arengule. Kasvanud on erinevate puu- ja köögiviljade aastaringne nõudlus ning üheks oluliseks kasvu teguriks on tarbijate toitumisharjumuste muutumine. Ülemaailmne puu- ja köögiviljakaubandus on väga kontsentreerunud - 50 suuremat ettevõtet annab 70% müügitulust. Puu- ja köögivilja kaubandus hõlmab erinevaid tooteid – konservid, külmutatud tooted, kontsentreeritud ja kuivatatud tooted. Puu- ja

köögivilja kaubanduses moodustavad köögiviljad üle poole – 65% turuosast, väiksem osakaal on puuviljal.

Joonis 17. Töödeldud puu- ja köögivilja osatähtsus toodangus 2011. aastal (%)

Puu- ja köögiviljatööstus on väga mitmekesine oma toodangu poolest - tehakse mahlasid, moose, puuviljakastmeid, tarretisi ning neid ka marineeritakse. Kui vaadelda toodete lõikes, siis üle poole toodangust (53%) on konserveeritud puu- ja köögiviljad. Valmistoidud (nt purgisupid) moodustavad puu- ja köögiviljatööstuse toodangust 18%, mahlad 15% ning kõige väiksem osakaal on kuivatatud toodetel (14%).

Ülemaailmne majanduslangus mõjutas ka puu- ja köögiviljatööstust, kui tarbijad kulutasid vähem raha toidu ostmiseks. Praeguseks on tööstus hakanud taastuma ja nõudlus on kasvamas kogu maailmas. Nõudlus kasvab kiiremini arenevate majandusega riikides nagu Hiinas ja Indis. Tehnoloogia areng ja hea tooraine on eelduseks kvaliteetsetele puu- ja köögiviljasaaduste tootmisele.